

OSNOVNI PRINCIPI NOVOG PRISTUPA OBRAZOVNOM PROCESU U SAD I NJIHOVA PRIMJENA U NASTAVI STRANIH JEZIKA

Posljednjih se godina sve više osjeća potreba da se u obrazovnom procesu, tj. u procesu poučavanja i učenja, nešto radikalno promijeni. Učenik postaje centar poučavanja, nastava se pokušava individualizirati, a motivacija i umne sposobnosti učenika glavni su predmeti proučavanja stručnjaka.

Na polju proučavanja tog procesa kod stranih jezika, posebno u SAD, osjeća se trend k spoznajnoj aktivnosti, tj. k pružanju vođenog uvježbavanja u mišljenju na stranom jeziku putem svrsishodnih tehnika rada, što bi trebalo da djeluje kao dodatni pozitivan faktor na stvaranje boljih osjećaja i stavova prema jeziku koji se uči, a time postići i bolje rezultate u radu. Takva nastava bi, kako kaže profesor Stevick, trebala dovesti do receptivnog i produktivnog učenja, za razliku od sadašnjeg defenzivnog i reflektivnog (učenja imitacijom).

S tim u vezi vrlo zanimljive stavove o obrazovnom procesu uopće iznio je Charles A. Curran, profesor psihologije na univerzitetu Loyola u Chicagu, u svom modelu »cjelovite ličnosti u obrazovanju« (»Counceling Learning — A Whole Person Model for Education«).

Model se prije svega osniva na novom odnosu predavača i učenika. Predavač promatra učenika kao cjelovitu ličnost, što znači da afektivna strana učenikove ličnosti dobiva istu vrijednost kao i intelektualna. Nastoje se osloboditi učenikove emocije, koje se stvaraju tokom intelektualnog rada ili kojima učenikovo iskustvo interferira u radu pa predavač upoznaje učenikovu cjelovitu ličnost, prateći stalno na koji način učenik prima znanje i što pri tome osjeća. Učenje postaje proces u kojem se apstraktno uklapa u cjelokupni psihosomatski sistem učenika, koji je istinski informiran tek onda kad je informaciju sposoban pravovaljano upotrijebiti, a to se tokom poučavanja/učenja stalno kontrolira. Učeniku se pružaju uvjeti da se razvija u razumijevanju sebe i drugih tokom stjecanja znanja, jer se odnos predavača i učenika zasniva na međusobnom razumijevanju promjena koje se tokom poučavanja događaju i u učeniku i u predavaču. Zbog toga je taj model i nazvan Counceling Learning, što znači »učenje stalnim međusobnim razumijevanjem i savjetovanjem«, u kojem ulogu savjetnika imaju i predavač i učenik i ona stalno fluktuiraju od predavača na učenika i obratno. U takvu odnosu ne treba posebno naglašavati kako je važan početni kontakt predavača s učenikom, pa se tome obraća posebna pažnja. U toku takvog poučavanja zapaženo je pet faza u odnosu predavača i učenika.

1. faza je period potpune zavisnosti učenika o predavaču, u kojoj on ima glavni zadatak da zaštiti učenika, odnosno da ga oslobodi straha, treme i otpora, da osvoji učenikovo povjerenje i stvori s njime kontakt, pružajući mu svoje razumijevanje i strpljenje.

U 2. fazi učenik već posjeduje toliko znanja da se počinje boriti za svoju neovisnost o predavaču.

U 3. fazi se učenik snalazi u materijalu koji uči na svoj osobni, o predavaču neovisni način. Stečeno znanje je kvalitetno izmijenilo njegovu ličnost i on stvara obrambene mehanizme i otpor prema predavaču. U toj fazi je veoma važna izmjena uloga savjetnika na afektivnom planu. Sad će učenik svjetovati

predavača o svojim daljnjim potrebama i pomoći mu u organiziranju nastavka rada.

4. faza je period u kojem se kod učenika ponovno javlja potreba za predavačem, jer ovaj postaje takav poznavalac materije koju uči da sam točno zna što želi utvrditi ili objasniti uz pomoć predavača.

U 5. fazi učenik postaje takav poznavalac materije da je može upotrijebiti i samostalno dalje raditi. Predavač postaje suvišan.

Poučavanje je individualizirano, ali to je individualizacija unutar grupe u kojoj se snažno razvija potreba za kooperacijom među učenicima, osjećaj pripadanja jednom kolektivu, koji zajedno s predavačem nastoji doći do cilja.

U toku rada gotovo sasvim se napušta modalitet pitanja i odgovora, a uvodi se modalitet tzv. inseminacije i odgođenog donošenja suda. To znači da se kratke faze predavanja izmjenjuju s fazama šutnje, razmišljanja i razgovora, pri kojem i predavač i učenik stalno izmjenjuju povratnu informaciju, i to ne samo o materiji koju su proradili već i o osjećajima koje su pri tome doživjeli. Predavač ima tako mogućnost da bolje upozna učenike, njihove intelektualne i afektivne probleme i potrebe i to mu je glavni preduvjet za individualizaciju rada.

Predavač ne dominira u radu, on više pomaže i potiče svakog učenika unutar grupe, i to prema njegovim individualnim potrebama. Učenike to ohrabruje i oslobađa ih od treme, što stvara osnovni uvjet da se oni maksimalno aktiviraju i investiraju u radu.

Sve to ukazuje na potrebu i drukčijeg obrazovanja nastavnog kadra. Potrebno je prije svega bolje poznavanje psihologije, posebno onog što je ta nauka dala na području učenja, pamćenja te afektivnih i voljnih procesa. Zatim je potrebno primijeniti drukčije tehnike rada, izmijeniti ili prilagoditi programe i planove te stvarati nove nastavne materijale.

U učenju stranih jezika Curran je to pokušao svojom metodom, koju naziva »Community Language Learning«, a koja proizlazi iz specifičnih potreba američkog društva, pa je metoda Caleba Gattegna »The Silent Way« za naše potrebe primjenljivija i zato zanimljivija.

Caleb Gattegno je također psiholog, koji se posvetio problemima obrazovnog procesa i nakon dugog niza godina eksperimentiranja predložio, kako sam kaže, način poučavanja matematike, materinjeg jezika i stranih jezika, koji naziva »tih način«, a koji se u svim osnovnim principima podudara s principima Currana.

Gattegno, kao i Curran, osniva svoj način poučavanja na izučavanju psihološkog procesa učenja, koji sadržava receptivnu i responditivnu aktivnost. Te aktivnosti međusobno su povezane fazom medijacije. U toku te faze dolazi do intelektualnih procesa analize, selektiranja, apstrahiranja i sinteze, koji su veoma ovisni o prije stečenom iskustvu. Prema tome, u toku medijacije dolazi do razumijevanja poruke, povezivanja poruke s iskustvom i izbora reakcije. Iskustvo pak može imati pozitivan i negativan utjecaj na razumijevanje poruke, pa je stoga za izbor reakcije važna autoevaluacija i konvalidacija, koja je moguća u radu unutar grupe, a do koje dolazi procesom prislušivanja. Pri učenju dolazi najprije do kratkog pamćenja, koje putem povratne informacije i utvrđivanjem, te emocionalnim odnosom prema materiji prelazi u dugo pamćenje. Nagomilavanje poruka sprečava učenje, dok izmjenjena poruke i razgovora o njoj pomaže učenju. Vrijednost razvijanja pozitivne afektivnosti i motivacije u toku rada je neprocjenjiva. Individualizirani pristup svakom učeniku unutar grupe

važan je i zbog još jedne mentalne karakteristike čovjeka, a to je kreativnost u transponiranju poruke u reakciju.

Prema tome, Gattegno i u svom načinu učenja stranih jezika posebnu pažnju obraća motivaciji učenika i individualizaciji rada. Motivaciju postiže načinom rada i nastojanja da ukloni utjecaje koji izazivaju neugodu. Oslanja se na iskustvo učenja materinjeg jezika, prilikom kojeg stvaramo unutrašnje kriterije učenja koji pomažu i pri učenju stranih jezika. Razvija kreativnost u upotrebi jezika, dajući vremena učeniku da razmišlja i smanjujući na potrebni minimum nastavnikovo učešće u govoru. Prenosi odgovornost za upotrebu jezika na učenike razvijajući načine kojima potiče učenike da stvaraju svoje vlastite kriterije, koji dalje operiraju spontano i pomažu stvaranju lingvističke svijesti već u samom početku rada na minimalnom funkcionalnom vokabularu, a u što većem broju jezičnih aktivnosti u jednostavnim lingvističkim situacijama, koje su pod kontrolom nastavnika. Dopušta individualnu brzinu rada i pomno prati rad učenika da bi otkrio njihove individualne probleme i potrebe, što mu služe u pripremi za svaku slijedeću fazu rada. Gattegno u svom načinu poučavanja jezika izbjegava materinji, a korigira greške tako da upućuje učenika da sam uoči grešku, te da se sam ili uz pomoć drugih učenika u grupi ispravi. Time postiže maksimalnu koncentraciju učenika u radu. Upotrebljava sve jezične vještine i upošljava paralelno osjetila vida, sluha, dodira, koje povezuje stalnom manipulacijom štapića.

Nastavna sredstva kojima se služi jesu:

1. štapići u različitim bojama, istog promjera, ali različite duljine, koji osim boje i duljine nemaju nikakve druge atribute ni konteksta pa su stoga bolji za poticanje mašte, nego slike koje svojim kontekstom ograničavaju svoju upotrebu
2. različite zidne table za uvježbavanje vizuelnog diktata, pismene vježbe i uvježbavanje izgovora
3. crteži uz popratne radne listiće
4. folije uz popratne radne listiće
5. filmovi i TV-programi
6. tekstovi
7. antologije iz literature (3, različite težine).

Priručnik za nastavnike ne želi napisati uz obrazloženje da svaki nastavnik treba da upozna osnovne principe rada i tehnike, ali može zadržati svoju individualnu slobodu i pisati vlastiti priručnik.

LITERATURA:

- Charles A. Curran: "Counseling Learning".
Caleb Cattegno: "The Silent Way".
Caleb Cattegno: "What We Owe Children" (The Subordination of Teaching to Learning).
Paul LaForge: "Community Language Learning" (The Japanese Case).
Earl W. Stevick: "The Riddle of the Right Method" (E. T. Forum 1974. No 3).
Earl W. Stevick: "Some Basic Facts About 'The Silent Way'" (TESOL - vol. 18, September 1974. No 3).
Karl C. Diller: "Some New Trends for Applied Linguistics and Foreign Language Teaching in the USA" (TESOL - vol. 9, March 1975. No 1).